

İnsan nerede yaşar?

Jale N. Erzen, Üç Habitus'ta bireyi ve onu çevreleyen doğayı, mimarlığın arkasındaki anlamlarla büyüyeç altına alıyor.

Necmi Sönmez

Estetik, sanat felsefesi, sanat sosyolojisi başta olmak üzere ülkemizde yeterince tanınmayan alanlarda öncü çalışmalarıyla patika yollarında yürüyen Jale N. Erzen, özgün bir yaratıcı. Los Angeles'te sanat eğitimi alan Erzen, resimlerinin yanı sıra akademik çalışmalarıyla da ülkemizde çağdaş bir görsel kültürün oluşması için çaba harcadı. Ressamlığını ve sanatın farklı alanlarındaki yorumlama yetisini içiçe geçiren Erzen, **Üç Habitus: Yeryüzü, Kent, Yapı** isimli kitabında, farklı bir "insan-doğa ilişkisi" üzerine yoğunlaşarak, bireyi ve onu çevreleyen doğayı, mimarlığın arkasındaki anlamlarla büyüyeç altına alıyor.

Sosyoloji, felsefe, estetik gibi sosyal bilimlerin kesişme noktasında olan "Habitus", toplumsal faillerin duyularak, hissedilerek kavranmasına dayanan "tecrübelerin" bütünü olarak tanımlanabilir. İlk bakışta uçu gözükmeyecek denli "soyut" gözükse de "Habitus", bireyin toplumsallaşma sürecinde geliştirmiş olduğu tüm manevi ve nesnel olguları içeren eylem bütünlüklerine gönderme yapar. Erzen yapısal özelliklerinden ötürü "disiplinlerarası" bir bakış açısıyla yorumlanması gereken "Habitus"u, kendi kültürel araştırmaları çerçevesinde bir tür yeryüzü ansiklopedisinin "ayracı" olarak ele alarak, çok katmanlı bir görsel bakış açısının ortasına yerleştiriyor. Bu açıdan kitabın ilk denemesi adeta bir manifesto karakterine sahip. "Yeryüzü" ismini taşıyan bu kısa ama kapsamlı denemede, yazarın insan ile yeryüzü arasındaki ilişkiyi Doğu ve Batı kültürlerindeki farklı dil, din, kavram katmanlarıyla yorumlamaya çalışması dikkati çekiyor. Kitabın ana omurgalarından birini oluşturan "varoluş" nedir soru, Erzen'in sıkılmadan okunan yorumları için bir tür çıkış noktası oluşturuyor. Çünkü her türlü barınma ihtiyacının karşılığı olan mimariyi yazar, binaların arkasındaki anlamlar aracılığıyla yorumlamayı tercih

ediyor. Kitabı taşıyan üç stün olarak değerlendirebileceğimiz, yeryüzü, kent, yapı altbaşlıkları, bireyin kendi varoluş serüvenini kavrayabilmesi için yazarın giriştiği köklü kavram arkeolojisinin çıkış noktalarını oluşturuyorlar.

Günümüz mimarlığının sorunları

Son derece ilginç siyah beyaz fotoğraflarla desteklenen **Üç Habitus**, yaşam ile varlıklar arasındaki ilişkiyi "barınma" işlevi bağlamında ele aldığı için, mimarının, mimarlık tarihinin çeperlerinde gelişen fikir silsilelerini birbirine ekleyen kavramsal zincirler oluşturuyor. Romantik Alman Felsefesi'nin (Fichte, Schlegel, Novalis) aydınlattığı yolda ilerlerken Erzen'in durmadan "ikamel" kavramı etrafında dönmesi bir raslantı mı? Herşeyden önce din, inanış ve yönelim gibi çıkılması kolay olmayan yollara korkusuzca yönelen bir kültür yorumcusu karşısındayız bu **kitabta**. Öğretici yavanlığa kaymadan "idealden" değil de, "gerçeklerden" yola çıkan yazar, kitabın ana ağırlığını oluşturan "yapı" bölümünde hem yorum hem de eleştiriyi biraraya getirerek, dikkati çeken bir "kalem kıvraklığıyla" günümüz mimarlığının önemli sorunlarına değiniyor.

Adorno geçerliliğini bugün bile koruyan ünlü cümlesinde "yanlış hayat doğru yaşanmaz" derken, bir şekilde Kapitalizmin alt üst ettiği insan hayatının nasıl parçalandığına işaret etmişti. Jale N. Erzen, bu donanımlı kitabında "yanlış hayatların" günümüzdeki neoliberal uygulamalarla aldığı formlara (elitlerin sefaletine, arabeskin kabul görüşüne) karşı mücadeleyi elden bırakmıyor.

ÜÇ HABİTUS

Yeryüzü, Kent, Yapı
Jale N. Erzen
Yapı Kredi Yayınları
2015, 285 sayfa, 26 TL.